

Otázka: Psychologie osobnosti

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Eva

1. Osobnost

- uspořádaný systém psychických i fyziologických funkcí v neustálé interakci s okolím
- směřuje k seberealizaci jedince
- široká škála vlastností a rysů např. temperament, dědičný
- není neměnná, spousta ovlivňujících faktorů, projekce chování, prožívání
- části osobnosti: vzhled, charakter, rysy, chování, vztahy, zkušenosti, schopnosti, ...

PSYCHICKÉ JEVY

Psychika každého jedince se projevuje ve vztahu k okolí jako jeden celek. Přitom je však složena z jednotlivých kategorií jevů, které se vzájemně ovlivňují. Lze je rozdělit na:

Psychické procesy: relativně krátké psychické děje, kdy jeden může být po několika vteřinách vystřídán jiným

- poznávací
- paměťové
- motivační

Psychické stavy: přetrvávají déle než psychické procesy. Jedná se o celkové psychické prožívání člověka v daném okamžiku či za delší časový úsek odrážející funkční úroveň rozvoje psychických procesů (např. jedinec je v současnosti skleslý, sklíčený atd.)

- citové stavy, nálady
- stavy pozornosti – soustředění nebo rozptýlení

Psychické vlastnosti: dlouhodobý, relativně stálý způsob reagování člověka v podobných situacích. Rozvíjejí se a mění vnějšími vlivy, zkušeností, výchovou i aktuálními stavy

- schopnosti
- temperament
- rysy
- charakter

STRUKTURA OSOBNOSTI

Pojem struktura osobnosti vyjadřuje relativně stálé vnitřní uspořádání osobnosti. Známe-li strukturu osobnosti jedince, lze vyvozovat, co udělá v tu či onu chvíli, jak zareaguje ve stresu atd.

1) Schopnosti

- schopnost se v psychologii vnímá jako souhrn předpokladů pro dosahování vysokého výkonu v určitém oboru, oblasti atd.
- **Dimenze vnímání:** schopnosti v oblasti vnímání – rozlišování barev, zvuků, udržení

pozornosti atd.

- **Dimenze psychomotoriky:** schopnosti související s anatomickými a fyziologickými vlastnosti motoriky - rychlost, smysl pro rovnováhu, obratnost, síla, koordinace pohybů atd.
- **Dimenze inteligence:** inteligence jako komplexní schopnost myšlení a zapamatování

2) Temperament - je soubor vrozených vlastností vztahující se k citovému reagování. Určuje intenzitu prožívání dané situace i projevy chování

- **Sangvinik** (krev): člověk veselý, optimistický, snadno přizpůsobivý, pohotový, nekonfliktní, společenský, čilý, citově nestálý, ale oproti cholericovi
- **Flegmatik** (hlen): člověk klidný, někdy až lhostejný, apatický, pomalý, rozvážený, snášenlivý, přátelský, pasivní, málo iniciativní, spolehlivý
- **Cholerik** (žluč): člověk vzteklý, často podrážděný až agresivní. Se stejnou rychlostí jakou se rozhněvá se i uklidní, prosazuje se v kolektivu, má výraznou mimiku, rychle pracuje
- **Melancholik** (černá žluč): člověk u něhož převládá ponurá, smutná nálada, je pomalý, zodpovědný, důkladný, s menším množstvím citových projevů, jeho city jsou však hluboké a trvalé
- **Rysy** - jsou psychické vlastnosti, které se projevují určitým způsobem jednání, chování a prožívání

Extroverze x Introverze

Stabilita x Labilita

Afiliance (potřeba lásky) x Hostilita (nepřátelskost vůči sobě i jiným)

Dominance x Submisivita

Egocentrismus x Altruismus

Maskulinita x Feminita

Aktivita x Pasivita

3) Charakter

- označuje psychické vlastnosti, které souvisí s morálkou osobnosti a které se projevují v mravní stránce chování a jednání

Vztah k	+	-
společenským hodnotám	mravnost, čestnost	cynismus, rasismus
lidem	tolerance, ochota, upřímnost	závist, ignorace, pomlouvání
sobě	sebevědomí, sebekritika, objektivita	domýšlivost, nadřazenost, zaujatost
povinnostem	pracovitost, zodpovědnost	lenost, lajdáctví, pedantství

Typy charakterů

- **amorální** - nemá morální zábrany ani výčitky svědomí, jedná podle momentálního prospěchu a vždy to dokáže obhájit
- **účelově zaměřený** - chová se slušně jen pod dozorem, jinak jen dle svého prospěchu
- **konformní** - chování přizpůsobuje okolí, bojí se odlišit
- **s iracionálním svědomím** - má morální zásady které se snaží dodržovat, nemá je ale pevně zakotvené, občas selže
- **altruistický** - pevně stanovené zásady, nezklame

2. TEORIE OSOBNOSTI

- **Introgenní TO** - vysvětluje osobnost převážně na základě vnitřních, vrozených faktorů člověka a zdůrazňuje vnitřní základ, který je rozhodující pro chování - **hledání jádra** - Freud, Jung
- **Exogenní TO** - zdůrazňuje vnější vlivy působící na člověka, tvrdí že osobnost je jimi určována - **výchova, společnost** - Watson, Pavlov, behaviorismus

Sigmund Freud - Psychoanalýza

Topický model: rozlišuje tři stavy psychiky (model ledovce), **spolupráce**

- **Vědomí** - jedinec si plně uvědomuje jak sebe, tak i své okolí
- **Předvědomí** - zkušenosti, zážitky, myšlenky, které si jedinec dříve uvědomoval, ale pak je zapomněl, obsahy lze s určitým úsilím dostat zpět do vědomí
- **Nevědomí** - obsahy mimo oblast uvědomování, mají však vliv na chování člověka

Strukturální model: vrstevnatý model osobnosti. Osobnost je podle něj systém, ve kterém se uplatňuje duševní energie neboli libido (povahou sexuální). V tomto systému jsou vymezeny tři subsystémy, které jsou řízeny vzájemně odlišnými cíli a principy, což vede k jejich neustálému **konfliktu**

- ID – ONO: řídí se principem slasti, při usilování o uspokojení se neohlíží na okolí, iracionální, vychází z nevědomí, domáhá se okamžitého uspokojení (př, krádež)
- EGO – JÁ: řídí se principem reality, při uspokojení bere v potaz okolí, vychází z reálných možností dosáhnout cíle, vychází z vědomí, vyrovnává napětí mezi pudy a osobní morálkou
- SUPEREGO – NADJÁ: reprezentuje osobní morálku, omezení a zákazy, které byly zvnitřněny (normy a zákazy dané kulturou), část vědomá (vědomě zvnitřněné zákazy), část nevědomá (zákazy z raného dětství)

Carl Gustav Jung - Analytická psychologie

Dle Junga je osobnost složena ze čtyř subsystémů, nepřikládá sexuálním pudům určující význam

- **Osobní nevědomí:** nevědomí, které jedinec získává během svého života (zapomenuté, potlačené obsahy z vědomí)
- **Kolektivní nevědomí:** zděděné nevědomí po prapředcích, které zahrnuje i jejich zkušenosti, jeho součástí jsou archetypy
- **Ego - vědomé já:** zajišťuje osobní identitu jedince, odpovědné za chování a cítění
- **Já - bytostné já:** podstata, základ psychiky, spojení vědomých a nevědomých procesů osobnosti

Alfred Adler - Individuální psychologie

Pojetí Alfreda Adlera se odlišovalo od jiných důrazem na začlenění jedince do společnosti.

Jsou přirozeně uplatňovány dvě tendence – k pospolitosti s druhými (sociální cítění) a k sebeuplatnění. Základním principem jeho teorie je pocit méněcennosti vycházející z fyzické slabosti a závislosti dítěte na okolí, se kterým se jedinec po celý život vyrovnává. Ukazatelem postojů a budoucího chování jedince je dle Adlera sourozenecké pořadí.

Behaviorismus

- Chování je výsledkem vztahu podnětu (S-stimulus) s reakcí (R-response)
- Duševní dění je chápáno jako černá skříňka
- P.Pavlov – fenomén slintajícího psa, studie o podmíněné reflexi
- věda o chování

Humanistická psychologie

- v opozici proti behaviorismu
- ústředním pojmem je seberealizace člověka
- sehrává důležitou roli v hierarchii potřeb dle Abrahama Harolda Maslowa

- nejprve musí být uspokojeny potřeby nižší, až poté mohou být uspokojeny potřeby vyšší

Doplnění:

temperament je soubor vrozených vlastností vztahující se k citovému reagování, určuje intenzitu prožívání dané situace i projevy chování

animus – muž v nevědomí ženy

anima - žena v nevědomí muže

stín - nerealizované možnosti